

[9]. Item *pobrzeżnicy*^g, officium suum exercentes, in domibus vel villis nihil recipere nec arestare debent; sed ubi in via vel campo aut sarepta alias *pasieka* aliquod furtum deprehenderint, et fur a re furata fugerit, illud impune debent^h apprehendere. De praeteritis autem criminibus, in quibus culpantur *pobrzeżnicy*, iustitiam de ipsis capitaneus debet ministrare.

[10]. Itemⁱ autem *pobrzeżnicy* nullan stationem a quoquam exigere derent. bed eidem exercenti officium debet dari subsidium per villae *vathamano*, cum requisierit, contra malefactorem; si vero malefactor vel fur fugerit ob negatum subsidium, tunc ille, qui damnificatus est, solutionem damni sui debet habere ab eo, qui subsidium non dedit.

[11]. Item si contingat *pobrzeżniki* furem, aut duos, aut tres in villa captivare, et non posset solus ipsos secure perducere ad castrum, extunc tenebitur *wataman pobrzeżnikowi* adiutorium dare, quod secure fures perducantur ad castrum, ita tamen, quod per ipsum solum *pobrzeżnik* ligentur et ducatur. Villani autem, in quorum villa fur captus est, *pobrzeżnikowi* auxilio sint cum *vathamano*, ne fur fugiat, aut in via violenter eripiat. Si vero negaverit *wataman* non optasse *pobrzeżnik* sibi dari auxilium, ut capiatur aut secure perducatur fur ad castrum, extunc *wataman* expurgabit se mettertius, quod *pobrzeżnik* non optavit sibi a *vathamano* ad capiendum et perducendum furem ad castrum dari auxilium.

[12]. Item de servis *oltaje* dictis sic tenendum est, ut, cum capitaneus tales servos, otio torpentes et in tabernis bibentes, ad laborem castri receperit, tales pro salario diurno laborare debent. Sed nobilium servos aut colonos ad hoc cogere non debet capitaneus. Si vero nobilis aliquis praetenderit eiusmodi servum suum esse, capitaneus eidem nobili credere debet, si id asseruerit bona fide suae humanitatis. Si vero colonus aliquis talem suum servitorem asserere voluerit, mettertius iuramento comprobabit.

[13]. Item servilium praefecti deinceps non debent facere constitutiones vendendorum victualium sine castellano et capitaneo², neque homines ad ducturas compellere debent, sed suis equis ducant, quidquid opus est.

[14]. Si quis servilium cuiusdam colono aliquid acceperit, colonus ad capitaneum debet confugere et iuramento comprobare sibi tale damnum factum esse; extunc capitaneus talem debet cogere ad solutionem, vel ponere ordinem, ut ille solutionem habeat.

[15]. Item de moneta Lithuanica facienda est proclamatio in Camieniecz, ut ita, sicut in regno, recipiatur³ usque ad ordinationem aliam per nos faciendam⁴.

[16]. Item notarius antiquus terrestris, st est possessionatus, in officio conservetur; si vero non est possessionatus, per medium anni hinc debet se facere possessionatum, alias privandus erit officio et licebit terrae sibi alium eligere.

Ut autem omnia et singula praemissa vires debitae firmitatis habeant, illa fecimus sigilli nostri munimine roborari. Actum et datum Cracoviae, sabbato proximo ante dominicam Oculi anno Domini MDXVIII [6 III 1518], regni vero nostri duodecimo. Relatio ut supraⁱ.

IV. LITTERAE UNIVERSALES CONTRIBUTIONUM^a

Sigismundus Dei gratia ^bRex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae Prussiaeque etc. dominus et haeres^b, universis et singulis ecclesiasticis et saecularibus consiliariis regni nostri

^g pobrzesznicy MK₁.

^h debet MK₁.

ⁱ Być może omyłkowo zamiast: iidem. j O. Balzer (CIP, t. III, nr 191, s. 349) uzupełnił na podstawie uprzednich zapisów w MK₁: Relatio (magnifici Christophori de Schidlouyecz palatini et capitanei Cracoviensis ac regni Poloniae cancellarii).

^a Taki tytuł MK₂. W Dr. z 1518 r. na marginesie verso: Szosz lan Schosch et łanowe et czoppowe.

^{b-b} W MK₂ zamiast tych słów: etc.

² Prawo ustalania cen żywności, kupowanej przez żołnierzy, przekazywał uprzednio król dowódcom rot zaciężnych. Por. CIP, t. III, nr 191, s. 349, przypis 2.

³ Por. wyżej konstytucje sejmu walnego krakowskiego z 1515 r., nr III.

⁴ Por. konstytucje sejmu piotrkowskiego z 1519 r., nr VI

ceterisque subditis nostris, quibuscunque, tam terrestribus quam civitatum et oppidorum honoribus et officiis insignitis, ad quorum notitiam praesentes litterae nostrae pervenerint, et praesertim in palatinatu N.^c et districtibus eius consistentibus, sincere nobis et fidelibus nostris dilectis, salutem et gratiam regiam. Reverendissimi et reverendi in Christo patres, necnon magnifici, generosi, nobiles, famati et providi, sincere nobis et fideles nostri dilecti.

[1]. Cum post illa tempora, quibus regnum Tartaricae potentiae impetum solis terrarum Russiae viribus ita reprimeret, ut non opus esset ullis ceterarum regni terrarum auxiliis ad eum ipsum impetum retundendum^d et reprimendum, ea tandem advenirent tempora, quibus ipsa potentia Tartarica ita invaluit atque aucta est, ut totum regnum diversarum contributionum auxiliis ad servandum militem mercenarium, qui ad praesidia praedictarum terrarum Russiae superioribus his annis mittebatur, vix satisfacere posset, nunc iam iterum, ultra prius incrementum, tantum eidem potentiae Tartaricae virium accessit, ut si citra extremum reipublicae regni detrimentum ei resisti debeat, totius^e regni viribus certandum et resistendum est, vires autem regni tam longo bello ita iam attritae sunt, ut in praesenti regni necessitate et quasi ultimo discrimine vix id facere possint in resistendo validiori hosti, quod faciebant, cum minus viribus et potentia hostis ipse valeret; cum igitur ob eas causas, quae supra descriptae sunt, regnum ipsum id, quod opus est et velit, facere nequeat, id saltem faciens, quod potest, post multas deliberationes in eam venit sententiam, ut consentienti voluntate regni nostri consiliariorum et spiritualium et saecularium, ac etiam nuntiorum, ab omnibus terris regni nostri ex terrestribus conventibus cum plena potestate missorum, infrascriptae contributiones ad conscribendum militem, ad praesidia terrarum Russiae mittendum, imponerentur et decernerentur.

[2]. Imprimis igitur singulae villae omnium terrarum regni nostri, tam nostrae, quam omnium spiritualium et saecularium subditorum nostrorum, ex singulis agris, quos laneos vel mansos vocant, sive a villanis, sive a tabernatoribus, vel etiam scultetorum et advocatorum subditis possessis, unum fertonem, divisum^f ad duas ratas temporis solvent, ita videlicet, quod ad festum sancti Ioannis Baptistae proximum [24 VI 1518] sex grossos, reliquos sex grossos ad festum sancti Michaëlis proximum [29 IX 1518] in manus exactoris generosi N.^g contribuent et solvent. Circa quorum solutionem, si exactor simplici solventium assertioni fidem habere nolit, iidem villani, qui cum ipsis pecuniis ad eum mittentur, iureiurando probabunt iustam ex omnibus totius villae agris possessis se fecisse solutionem, nullo respectu ad antiquas quietantias habito, sed prout quisque villanorum ex agro, quem colit, solvere debet. Villae autem vastatae et crematae his proximis duobus annis in terris Russiae liberatam et immunitatem habebunt ab ista fertonum contributione, in praesenti conventu instituta.

[3]. Item molendina praedictarum villarum, quae *pożrebne* vocantur, manuales seu anniversarios molendinatores habentia, ex singulis^h rotis sex grossos persolvent; haereditarii vero molendinatores dictarum villarum et *folusze* ex singulis rotis unum fertonem persolvent.

[4]. Item molendina ventilia, quodlibet illorum sex grossos persolvet.

[5]. Item civitates et oppida tam nostra, quam subditorum nostrorum spiritualium et saecularium, modo infrascripto contributionem civilem, quam *szos* vocant, ad festum proximum sancti Ioannis Baptistae [24 VI 1518] integre persolvent: taxabuntur denuo bona mobilia et immobilia singulorum civium, ac demum ipsi cives a qualibet marca duos grossos sub iuramento, quod proconsul cum uno consule cuiuslibet civitatis et oppidi praestabit, persolvent. Quibus vero nimis dura haec taxatio videretur, licebit eis hanc ipsam taxationem redimere et unam exactionem civilem cum media secundum taxam antiquam sine nova taxatione persolvere.

[6]. Item contributio cerevisiae, vini, medonis, malvaticiⁱ, *czopowe* dicta, in hiisdem civitatibus et oppidis ac etiam tabernis villarum tam nostris, quam subditorum nostrorum spiritualium et saecularium, a festo Pentecostes proxime venturo [23 V 1518], nam prius instituta ibi

^c Tak w MK₂; w Dr. okienko, w którym ówczesnym pismem dopisano: in terra Cracoviensi.

^d retinendum MK₂.

^e totiens MK₂.

^f divisim MK₂.

^g Tak w MK₂; w Dr. okienko, w którym ówczesnym pismem dopisano: Ioannis Pyenianszek vicecapitanei Cracoviensis.

^h siugulis Dr.

ⁱ malmatici MK₂.

terminabitur et expirabit^l, incipiet et integrum annum durabit, quae a singulis cerevisiae coctoribus more solito solvetur, ex quibuscunque braseis fuerit eadem ipsa cerevisia cocta, sive brasea ipsa sint civium et dominorum, sive ex molendinis provenientia et emensurata, sive domi facta.

[7]. Item molendina brasealia et haereditaria, aquatica et equestria, in civitatibus et oppidis supradictis more veteri taxata, contributionem persolvent a qualibet marca taxae duos grossos, quam etiam domini, qui tertiam mensuram molendinorum, a molendinatoribus redimendam; soli illam tenent, persolvent.

[8]. Minerariae vero officinae alias ferrum facientes et serrae ex singulis rotis per unum fertonem persolvent.

[9]. Item sacerdotes Ruteni, qui popones vocantur, ex singulis ^jecclesiis et ^jsynagogis suis tres fertones persolvent.

[10]. Item Valachi^k ex singulis laneis integris, si illos habent, vel areis, quae *dworyszcza*^l dicuntur, unum fertonem persolvent.

[11]. Ut autem supradicta ordinatio, in exigendis eisdem contributionibus facta, debitae executioni demandetur, supradictum N.^m ad eas colligendas in palatinatu N.ⁿ exactorem designavimus et constituimus praesentibus litteris nostris, mandamusque, ut in manus eius designatis temporibus easdem contributiones persolvere curetis. Tibi vero capitaneo mandamus, ut ea facere non dubites, quae ex officio tuo factururus es, ut quemadmodum statutis terrestribus cautum est², more solito contributiones praedictae sine mora exigi possint.

Datum Cracoviae, feria secunda proxima post dominicam Oculi anno Domini millesimo quingentesimo decimo octavo [8 III 1518], regni nostri anno duodecimo. Ad mandatum ^oRegiae Maiestatis proprium^o.

V. LITTERAE EXACTIONIS CZOPOWE^a

Sigismundus Dei gratia ^brex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae Prussiaeque etc. dominus et haeres^b, universis et singulis principibus, tam spiritualibus, quam saecularibus, reverendissimis et reverendis in Christo patribus, dominis archiepiscopis, episcopis, necnon magnificis, generosis, nobilibus, famosis et providis, palatinis, castellanis, capitaneis, tenutariis, terrigenis, nobilibus, officialibus et eorum vicesgerentibus, haeredibus, advocatis, scultetis, civitatumque et oppidorum, tam nostrorum quam quorumcunque subditorum nostrorum, magistris civium consulibusque ac communitatibus, et generaliter omnibus subditis nostris spiritualibus et saecularibus, cuiuscunque status, conditionis et praec eminentiae existentibus, bona quaecunque, tam spiritualia, quam saecularia, civitates, oppida, villas, tabernas, possessiones et alia bona, quocunque nomine nuncupata habentibus, et signanter in terra N.^c et districtu eiusdem existentibus, sincere et fidelibus nostris dilectis, salutem et gratiam nostram. Sincere et fideles nobis dilecti.

^j^j *synagogis et ecclesiis MK₂.*

^k *Valaschi MK₂.*

^l *dworzyszcza MK₂; dworyszcza Dr.*

^m *Tak w MK₂; w Dr. okienko, w którym ówczesną ręką dopisano: Ioannem Pyenianszek vicecapitaneum.*

ⁿ *in palatinatu D. MK₂: w Dr. okienko, w którym ówczesną ręką dopisano: et terra Cracoviensi.*

^{o-o} *W MK₂ etc.*

^a *Taki tytuł nosi ten akt w MK₂. W Dr. napisano na marginesie verso: czopowy, czoppowe.*

^{b-b} *W MK₂ zamiast tych słów: etc.*

^c *W MK₂: C. W Dr. pozostawiono w tym miejscu okienko, w którym ówczesną ręką dopisano: Cracoviensi.*

¹ *Jest to zgodne z uniwersalem o poborze czopowego z 1513 r. (por. Uchwały sejmików generalnych z 1513 r., nr III), który zarządził wybieranie tego podatku przez pięć lat, zatem do Zielonych Świątek 1518 r.*

² *Por. konstytucje sejmu koronacyjnego 1507 r., I, art. 12 oraz konstytucje sejmu piotrkowskiego 1512, I, art. 10.*